

Estat de la joventut 2013

Observatori Català de la Joventut

© **Generalitat de Catalunya, 2014**
Departament de Benestar Social i Família
Direcció General de Joventut

Avís legal: Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-No Comercial-Sense Obres Derivades 3.0 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi l'autor o autors i l'editor, i no es faci un ús comercial de l'obra original ni se'n creïn obres derivades. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca>

C/ Calàbria, 147
08015 Barcelona

1a edició electrònica: març de 2014
Dipòsit legal: B 6660-2014
Disseny i maquetació: Autoedició i disseny de la Direcció General de Joventut

Sumari

Introducció.....	5
Evolució demogràfica.....	7
Educació.....	11
Treball.....	15
Emancipació.....	19
Cohesió social.....	23
Participació.....	27
Salut.....	31
El Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya.....	35

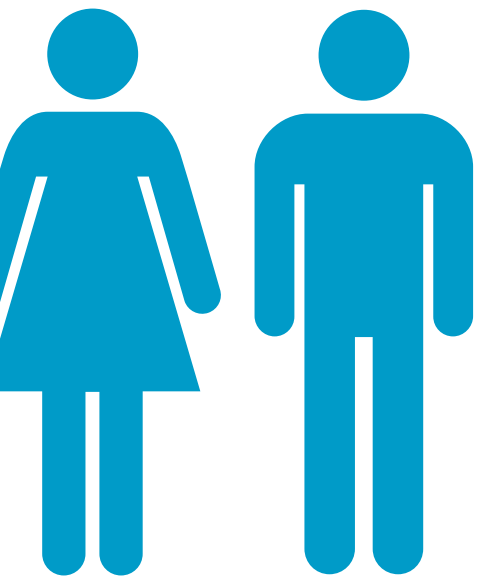

Introducció

La joventut és una etapa de canvi en què finalitzen i s'inicien molts processos socials de gran importància en el conjunt de la vida de les persones. En aquest sentit, la joventut és una oportunitat, però també és una etapa de risc de vulnerabilitat, i es veu molt afectada per les transformacions socials que es produeixen en cada moment històric. Les societats actuals canvien amb molta rapidesa i Catalunya no n'és una excepció. En poc temps s'han viscut transformacions notables en l'esfera econòmica, política, cultural o identitària. Els joves són un col·lectiu especialment permeable al canvi i aquestes transformacions socials tenen una repercussió en les seves condicions de vida, els seus valors i les seves actituds. Per això l'Observatori Català de la Joventut va crear el Sistema d'indicadors sobre la joventut a Catalunya (SIjove), que és un instrument de seguiment i monitoratge de la situació dels joves. A través de les dades més rellevants d'aquest sistema d'indicadors s'ha elaborat aquest informe, que fa una revisió breu de l'estat de la joventut en el moment actual.

La fotografia sobre la joventut que ofereix aquest document està molt condicionada per l'impacte que hi ha tingut la crisi econòmica (i les restriccions pressupostàries que hi estan associades). La crisi ha afectat de manera molt directa les persones joves, en ser un dels col·lectius més vulnerables, especialment per la seva situació en el mercat de treball. Però l'impacte de la crisi en la vida dels i de les joves s'expandeix a bona part dels diferents aspectes de les seves vides. Al llarg de les pàgines següents observareu que la crisi afecta les oportunitats, les estratègies i les actituds de les persones joves en un espectre d'àmbits ampli: des de l'educació a la participació política, de les decisions sobre la paternitat a les condicions materials de l'existència. En gairebé tots els àmbits estudiats s'observen les conseqüències de l'empitjorament de les oportunitats disponibles per a joves.

L'informe s'estructura al voltant dels eixos en què està dividit el Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya, accessible a www.gencat.cat/joventut/sijove.

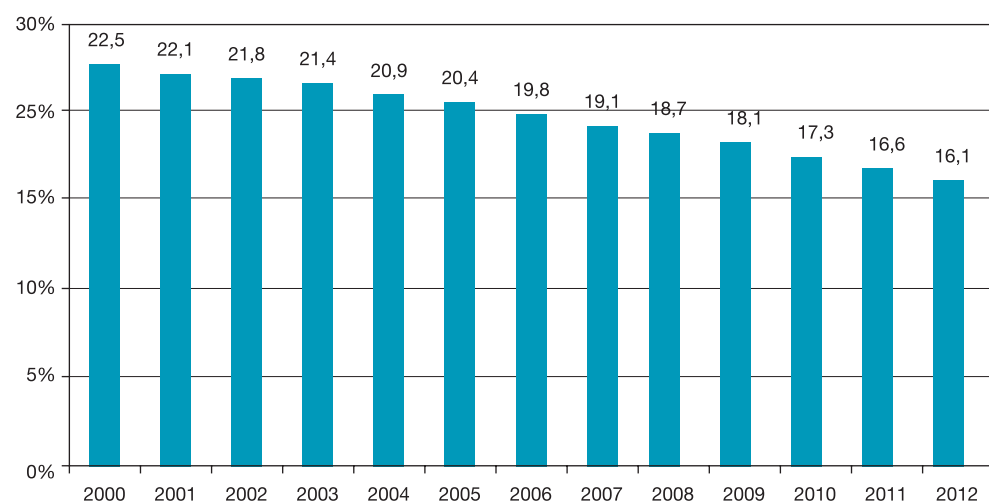

Evolució demogràfica

El pes de la població jove continua baixant

Des d'inicis de segle el pes de la població jove respecte de la població total no ha parat de disminuir. L'any 2012, l'1.220.319 de joves de 15 a 29 anys que hi havia a Catalunya eren tot just el 16,1% de la població catalana, mentre que l'any 2000 les persones joves representaven el 22,5% del total. Aquesta pèrdua constant de pes demogràfic del col·lectiu podria propiciar una pèrdua del seu pes polític i social. És previsible que en un futur immediat aquesta disminució del pes demogràfic continuï, ja que dins de les persones joves el subgrup de menys edat (de 15 a 19 anys) és el menys nombrós.

Gràfic 1. Proporció de la població jove respecte de la població total. Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2000-2012. Percentatge

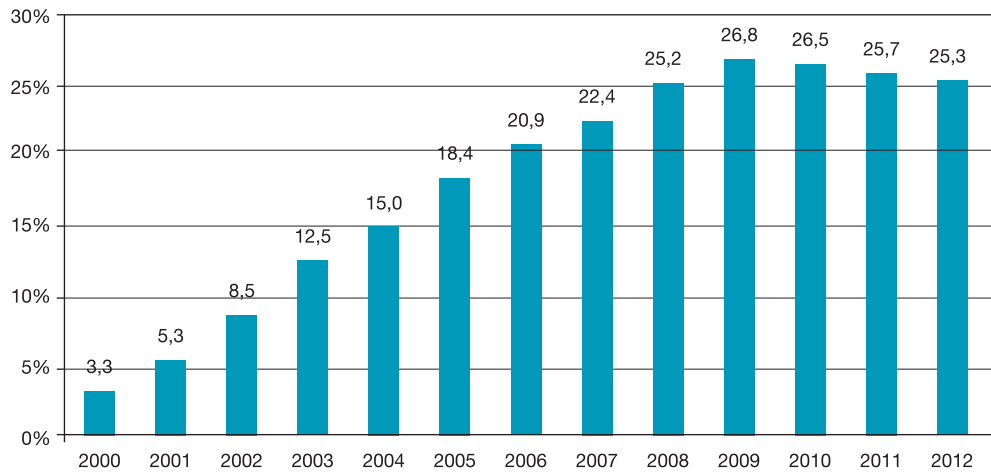

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya

La disminució del pes de la població jove respecte del total de la població s'ha produït malgrat l'arribada d'un contingent important de població jove de nacionalitat estrangera. El fenomen immigratori recent a Catalunya el caracteritzen dos trets: d'una banda, l'alta proporció de persones estrangeres, que en el cas de les persones joves arriba al 25,3%. D'altra banda, cal destacar la velocitat del fenomen, ocorregut en tan sols una dècada; en altres països s'ha produït al llarg de diverses dècades (i en la majoria de casos sense arribar a una proporció tan alta de estrangers).

L'any 2009 la proporció de persones joves de nacionalitat estrangera va arribar al seu màxim exponent (26,8%), i en els darrers tres anys se n'ha produït un descens moderat. Tot i això, el saldo migratori juvenil (la diferència entre les persones que marxen i les que arriben) segueix essent positiu: el 2012 van arribar a Catalunya 30,5 joves per cada mil joves, descomptats els que marxen. Entre la població més gran de 29 anys, però, el saldo és negatiu (-2,2).

Gràfic 2. Proporció de la població jove de nacionalitat estrangera respecte de la població jove. Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2000-2012. Percentatge

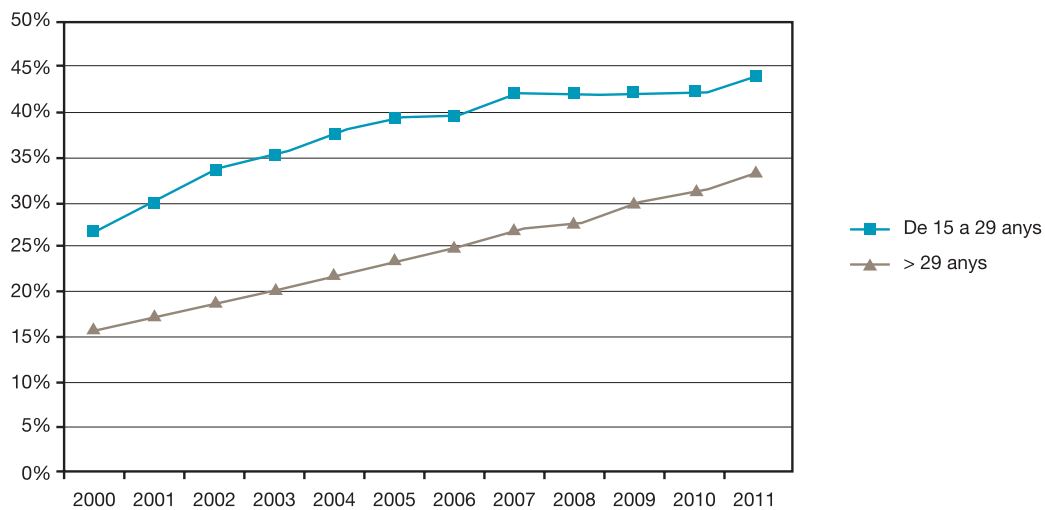

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya

La crisi no altera els canvis en la nupcialitat però estronca el creixement de la natalitat

En relació amb els canvis en la nupcialitat, la crisi econòmica no ha alterat una tendència iniciada fa dècades però que s'ha accentuat molt a l'inici del segle: entre les joves els naixements fora del matrimoni s'acosten cada cop més a representar la meitat del total de naixements. Si l'any 2000 aquests naixements eren el 26,5%, l'any 2011 ja eren el 43,8%. El canvi l'han generat les joves de 25 a 29 anys: el 2000 la proporció era del 17,9% i el 2011 era del 39,3%. Els altres grups d'edat mantenen una proporció semblant.

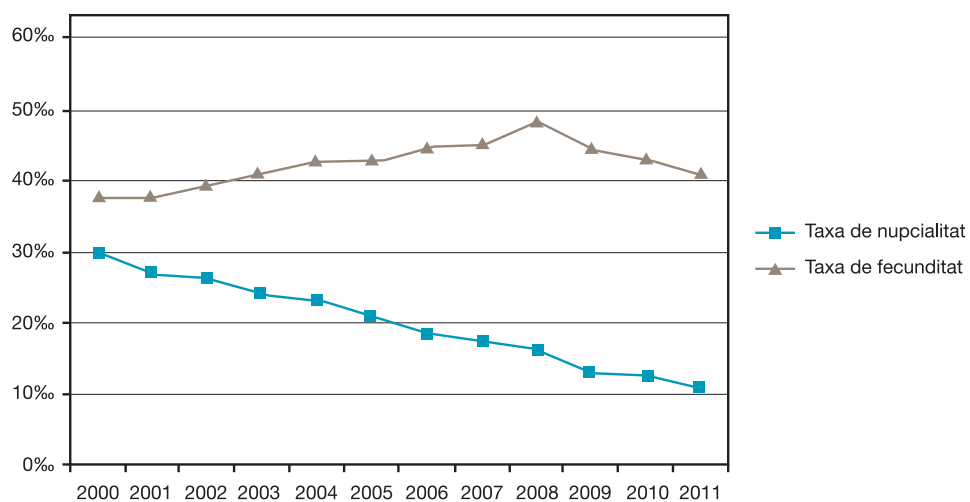
Gràfic 3. Proporció de fills i filles de dones no casades del total de naixements, segons grup d'edat. Catalunya, 2000-2011. Percentatge

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya.

L'increment dels fills nascuts fora del matrimoni està relacionat amb el descens de la població que es casa. Nupcialitat i fecunditat són fenòmens relacionats però no sempre evolucionen en el mateix sentit. Abans de la crisi, s'estava produint una disminució de la taxa de nupcialitat (matrimonis per 1.000 habitants) entre joves: del 2000 al 2007 va passar del 29,4‰ al 17,3‰. L'arribada de la crisi no ha alterat aquest patró i actualment se situa en l'11,0‰. La disminució del matrimoni no era contrària, però, a l'augment de la fecunditat: la taxa de fecunditat (infants nascuts vius per 1.000 dones) va passar del 36,9‰ el 2000 al 47,8‰ el 2008. A partir de llavors, però, no ha parat de baixar (40,1‰ el 2011).

Gràfic 4. Taxa de nupcialitat i taxa de fecunditat. Població de 15 a 29 anys i dones de 15 a 29 anys. Catalunya, 2000-2011. Tants per mil

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya

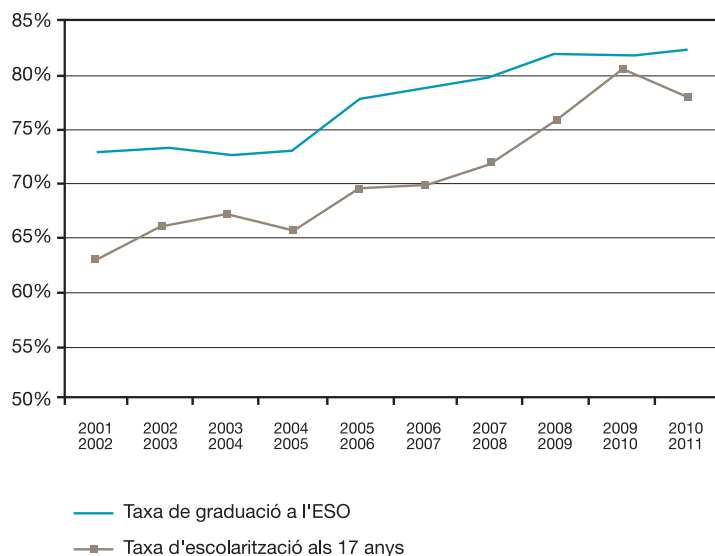

La crisi econòmica contribueix a consolidar la millora de l'escolarització i els nivells educatius

Una de les problemàtiques principals de la societat catalana detectada en les darreres dècades és el nombre excessiu de joves sense estudis. Aquesta problemàtica s'ha vinculat, històricament, a les característiques del model productiu català, en què les ocupacions poc qualificades tenen un pes elevat. Tot i això, ja durant el boom econòmic precedent, alguns indicadors havien començat a millorar. Si ens fixem en un moment clau de les trajectòries educatives dels joves (el moment de finalització de l'educació obligatòria), s'observa que la taxa de graduació a l'ESO (la proporció de joves que obtenen la titulació respecte del total de joves avaluats) havia passat, del curs 2001/2002 al curs 2007/2008, del 72,8% al 79,8%, i la taxa de joves escolaritzats als 17 anys havia passat, en el mateix període, del 62,9% al 78,5%. La crisi econòmica ha reforçat aquesta tendència positiva, ja que les dificultats per trobar feina o feina de qualitat (i l'evidència que els joves menys formats són els més vulnerables) estimulen la continuïtat dels estudis. Així, el curs 2010/11 la taxa de graduació a l'ESO era del 82,3% i la d'escolarització, del 78,0%. Tot i això, es mantenen les desigualtats de gènere: els nois tendeixen a ser els qui menys es graduen (79,2%, per un 85,4% de les noies) i els qui menys estudien als 17 anys (75,5% i 81,7%).

Gràfic 5. Taxa de graduació a l'ESO i taxa d'escolarització als 17 anys. Joves avaluats i joves de 17 anys. Catalunya, curs 2001/2002-2010/2011. Percentatge

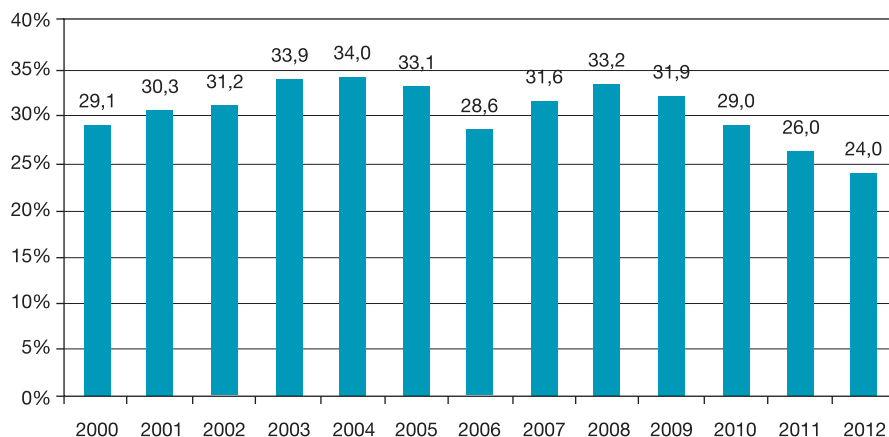

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya

Si ampliem el punt de vista i ens fixem en el conjunt de la població juvenil, les dades no són tan positives, ja que la millora d'un indicador clau com la taxa d'abandonament prematur dels estudis sí que sembla directament vinculada a l'evolució de l'economia. Així, durant una bona part de l'època de creixement (2000-2004) va augmentar la proporció de joves de 18 a 24 anys que no estudiaven i que, com a màxim, tenien estudis obligatoris. De 2004 a 2006 la taxa va disminuir, per tornar a pujar els anys 2007 i 2008. Des de llavors, coincidint amb la crisi econòmica, la taxa ha baixat fins al 24,0%. Sembla, doncs, que hi ha una tendència estructural (més enllà de les oscil·lacions de l'economia) positiva pel que fa als indicadors educatius al final de l'etapa educativa obligatòria, però que costa traslladar aquesta tendència més enllà d'aquesta etapa. Caldrà veure si quan arribi el creixement

econòmic es torna a incrementar l'abandonament dels estudis, especialment tenint en compte la posició de vulnerabilitat en què es troben molts joves, a qui els resultarà difícil incorporar-se al mercat de treball.

Gràfic 6. Taxa d'abandonament prematur dels estudis. Joves de 18 a 24 anys. Catalunya, 2001-2012. Percentatge

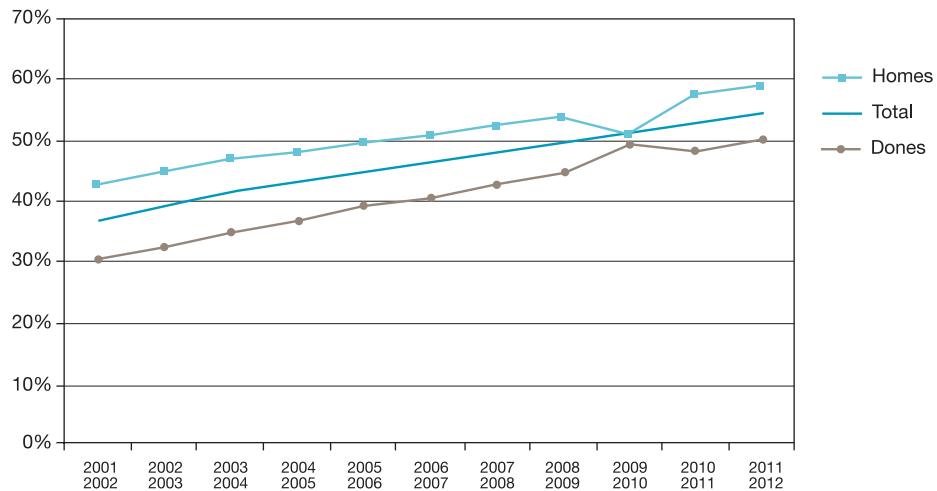
Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya

Com en el cas dels indicadors educatius anteriors, l'abandonament prematur dels estudis té un biaix de gènere: els qui més abandonen els estudis són els nois (28,2%), mentre que les noies tendeixen a fer-ho en menys proporció (19,6%). Això sí, des del 2008 la crisi ha provocat una disminució més gran de la taxa entre els nois (-8,9%) que entre les noies (-6,3%).

Es consoliden els itineraris acadèmics professionals

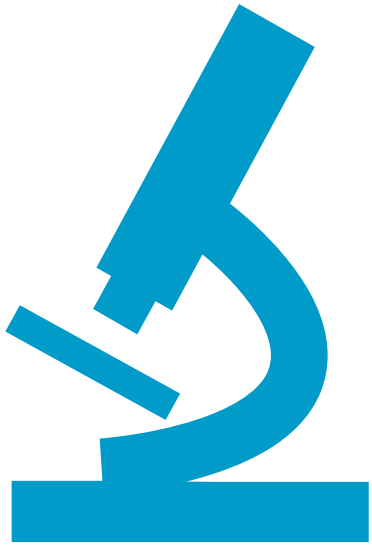
La crisi econòmica no sembla haver interferit en una altra tendència positiva iniciada ja fa més d'una dècada. Una de les anomalies del sistema d'ensenyament català era la poca presència de joves que seguien estudis professionals. Per un seguit de raons, a inicis de segle, poc més d'una tercera part dels joves que feien estudis postobligatoris (36,7%) seguien aquest itinerari. Com a resultat d'aquesta tendència, hi havia pocs joves amb titulacions professionals i, per contra, hi havia força joves que acabaven l'ensenyament postobligatori però no accedien a la universitat (i, per tant, tenien una titulació d'un perfil laboral ambigu). L'evolució de les dades des del curs 2001/2002, però, és positiva, i en tan sols una dècada de creixement ininterromput ja són més de la meitat (54,4%) els joves que segueixen ensenyaments professionals. A més, les noies, que a l'inici de la dècada seguien aquest itinerari, un 12,3% menys que els nois, actualment han fet disminuir aquest diferencial (-8,6%).

Gràfic 7. Proporció d'alumnes matriculats a ensenyaments professionals respecte el total d'alumnes que cursen ensenyaments secundaris postobligatoris. Catalunya, curs 2001/2002-2011/12. Percentatge

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya

Al llarg d'aquesta dècada també s'ha produït un increment del sector públic en el sistema d'ensenyament: si el curs 2001/2002 el 58,8% dels estudiants de secundària estudiaven en un institut públic, el curs 2011/2012 aquesta proporció arribava al 65,1%. La tendència és sòlida, ja que s'ha produït un increment cada any.

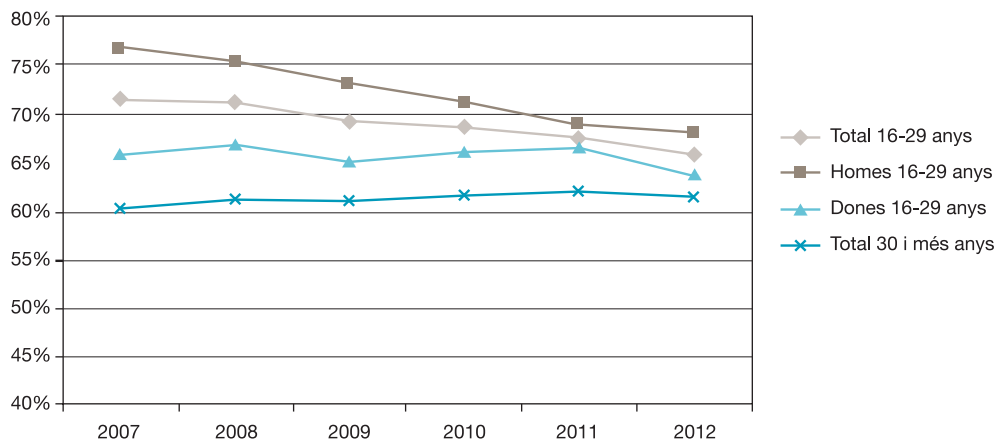

Els joves laboralment actius disminueixen

Des de l'inici de la crisi, la proporció de joves que treballen o volen treballar (la taxa d'activitat) ha disminuït un 5,6%. Aquesta disminució s'ha produït malgrat que el pes dels joves de menys edat (el grup que estudia en més mesura) ha disminuït, circumstància que hauria d'haver fet augmentar la taxa d'activitat. Aquesta disminució és deguda, lògicament, a l'impacte de la crisi, que ha afectat especialment el col·lectiu jove: en el mateix període la taxa d'activitat de la població més gran de 29 anys ha crescut un 1,3%. La disminució de la taxa d'activitat s'explica per dos factors: d'una banda, l'increment de l'escolarització, ja que, com hem vist, en un context de crisi, una part de les persones joves opten per allargar o reemprendre els estudis, i de l'altra, el "desànim" d'una altra part de les persones joves aturades, que deixen de buscar feina (o de buscar-la amb la intensitat requerida per ser comptades com a aturades).

Gràfic 8. Taxa d'activitat segons grup d'edat, per sexe. Catalunya, 2007-2012. Percentatge

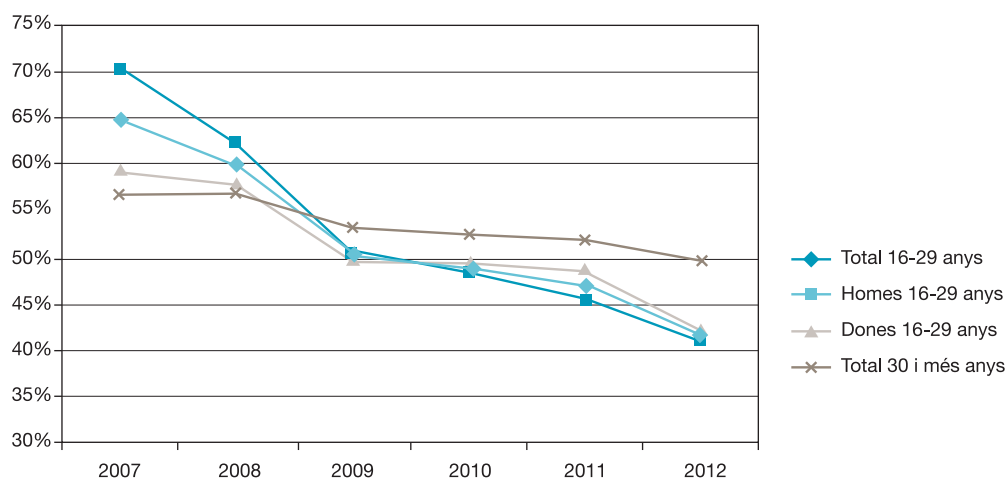

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya

L'ocupació jove cau una tercera part

L'increment de l'atur i la disminució de l'activitat es reflecteixen en la caiguda de l'ocupació. La taxa d'ocupació jove (ocupats/total) ha passat, de 2007 a 2012, del 64,7% al 41,4% (-23,3%). Si a l'inici de la crisi la taxa d'ocupació entre els nois (70,1%) superava la de les noies (59,0%), cinc anys després la situació és inversa (41,4% i 41,8%, respectivament). És significatiu que la taxa d'ocupació de la població més gran de 29 anys, que abans de la crisi era inferior a la juvenil (-8,0%), actualment la supera en un 8,1%.

Gràfic 9. Taxa d'ocupació segons grup d'edat, per sexe. Catalunya, 2007-2012. Percentatge

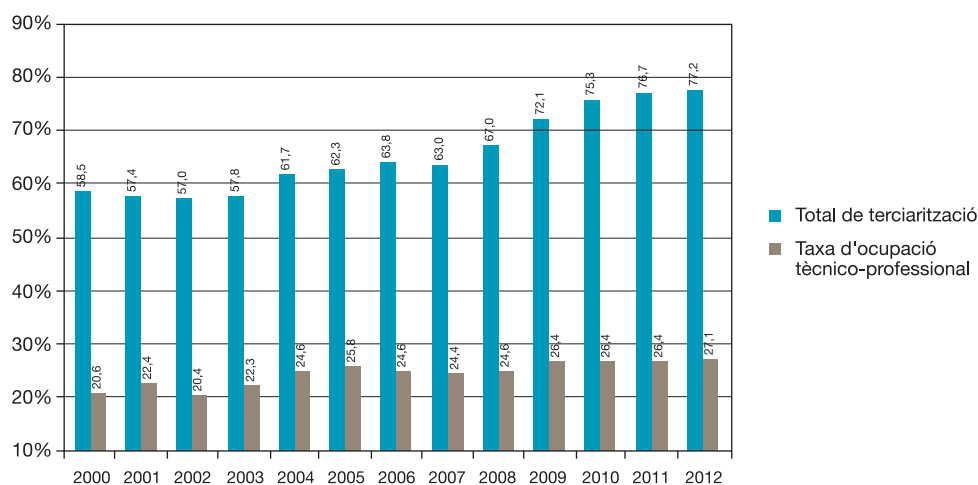
Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya

Continua la terciarització i la millora de la categoria professional de l'ocupació jove

La crisi ha consolidat dues tendències iniciades a principis de segle. En primer lloc, l'impacte de la crisi sobre el sector de la construcció i de la indústria ha impulsat la terciarització de les ocupacions que tenen les persones joves. Si l'any 2000 el 58,5% dels joves ocupats treballaven al sector serveis, el 2007 ja eren el 63,0%; però és a partir d'aquest moment, que la tendència s'accentua per la crisi fins a arribar, el 2012, al 77,2%. La valoració d'aquesta tendència és ambigua: certament, bona part de les ocupacions perdudes en la construcció eren precàries i/o poc qualificades, però no totes; l'ocupació en la indústria, d'altra banda, tendeix a ser de més qualitat; però, novament, bona part de l'ocupació en el sector serveis tampoc és de qualitat. Tot i això, si es té en compte la tendència següent (augment de l'ocupació tecnicoprofessional) i la disminució de la temporalitat que es comentarà després, es pot suggerir que la pèrdua d'ocupació ha afectat principalment ocupacions de mala qualitat.

La segona tendència que es consolida amb la crisi és la de l'augment de les ocupacions tècniques i professionals, és a dir, de la part alta (i qualificada) de l'escala professional. Aquesta és una tendència clarament positiva ja iniciada abans de la crisi: del 2000 al 2007 va créixer un 3,8%. La pèrdua d'ocupacions poc qualificades ha accelerat aquest procés i ha situat la taxa, el 2012, en el 27,1%.

Gràfic 10. Taxa de terciarització i taxa d'ocupació tecnicoprofessional. Joves ocupats de 16 a 29 anys. Catalunya, 2000-2012. Percentatge

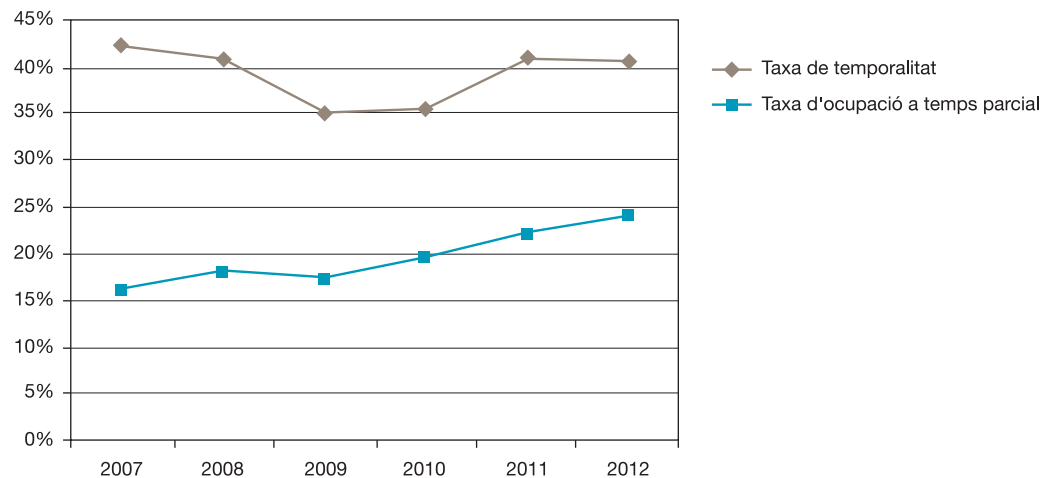
Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya

Disminueix la temporalitat i augmenta el treball a temps parcial

La destrucció de les ocupacions més precàries també ha provocat un descens de la taxa de temporalitat, que se situa en el 40,5% entre les persones joves ocupades assalariades. Aquesta tendència, de fet, era més pronunciada abans de la crisi (descens d'un 7,1% del 2000 al 2007) que un cop iniciada (descens del 5,1% del 2007 al 2012). La temporalitat entre la població de més de 29 anys també ha disminuït, i se situa en el 13,9% (tres cops menys que la temporalitat juvenil).

El mateix passa amb l'ocupació a temps parcial entre la joventut, que ja havia començat a créixer abans de la crisi (+5,5% del 2000 al 2007) i que ha continuat fent-ho un cop iniciada (+7,9% de 2007 a 2012). Actualment està en el 23,9%, el doble que la població més gran de 29 anys (12,3%). Si la caiguda de la temporalitat, més enllà de les seves causes, mereix una valoració positiva, la valoració de l'increment de la contractació a temps parcial ha de ser més neutra, ja que una part d'aquesta contractació correspon a persones que desitjarien treballar a jornada plena.

Gràfic 11. Taxa de temporalitat i taxa d'ocupació a temps parcial. Joves ocupats assalariats de 16 a 29 anys. Catalunya, 2007-2012. Percentatge

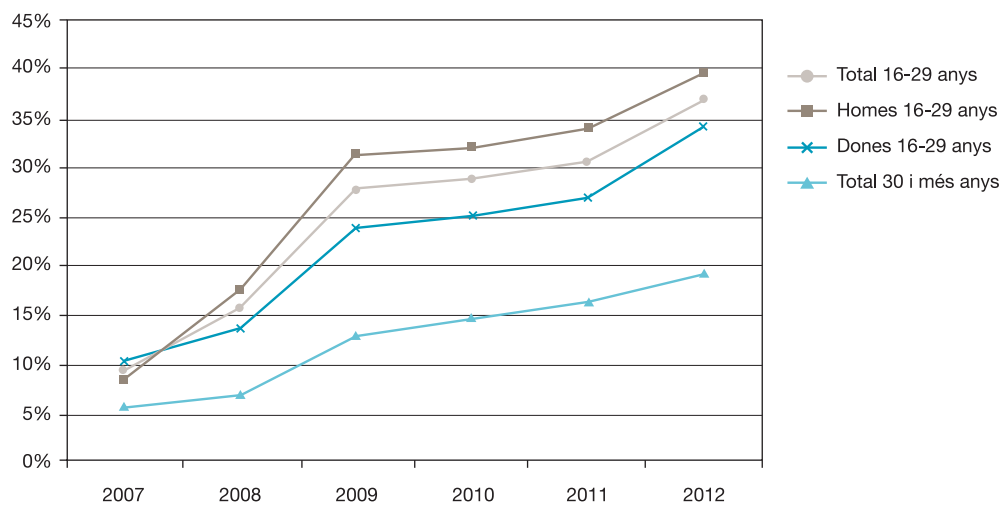

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya

L'atur arriba a màxims històrics

Durant l'any 2012 l'atur ha arribat a un 37,1% de la població activa jove. L'any anterior, la taxa era del 30,6%, i el 2007 era del 9,3%. En cinc anys, doncs, l'atur juvenil s'ha multiplicat per quatre. Novament, cal destacar dos aspectes: en primer lloc, l'atur juvenil femení (34,3%) consolida la seva posició per sota de l'atur juvenil masculí (39,7%). Aquest és un esdeveniment històric que en part és degut a una inversió educativa més gran de les noies, que les protegeix més davant l'atur; però sobretot és degut a l'impacte de la crisi en sectors de l'economia clarament masculinitzats. En segon lloc, al llarg de la crisi, l'atur juvenil ha mantingut la seva proporció respecte de l'atur de la població més gran de 29 anys: el primer tendeix a doblar el segon, igual que en la majoria de països del nostre entorn. Aquesta circumstància indica, més enllà de la situació especialment delicada en què es troba el col·lectiu jove, que a Catalunya no hi ha una problemàtica específica de l'atur juvenil, sinó de l'atur en general.

Gràfic 12. Taxa d'atur segons grup d'edat, per sexe. Catalunya, 2007-2012. Percentatge

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya

Finament, cal destacar que la proporció de joves aturats que reben una prestació o subsidi de desocupació (taxa de cobertura) és tan sols del 18,4%, circumstància que converteix la gran majoria de joves aturats en ser responsabilitat de les seves famílies (d'origen o de destinació).

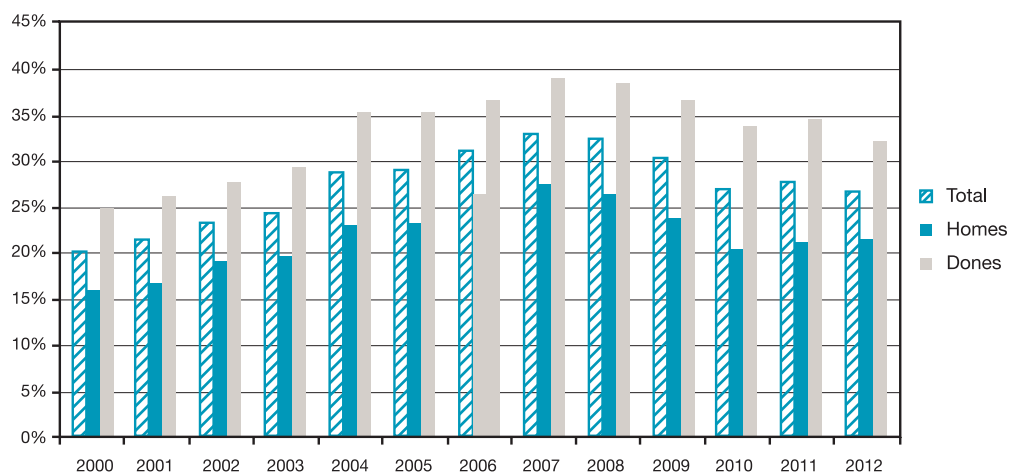

Emancipació

Continua la caiguda de l'emancipació

L'increment dels joves que estudien (a causa, en bona part, de la crisi) i, sobretot, l'augment de l'atur han provocat un descens de la taxa d'emancipació. Durant el període expansiu (2000-2007) la taxa d'emancipació havia augmentat un 12,8% (del 20,2% al 33,0%), però a partir de llavors ha caigut un 6,3% i se situa, el 2012, en el 26,7%. Cal tenir en compte, a més, que el pes de la població jove de més edat (la que està emancipada en una mesura superior) ha crescut en els darrers anys, per la qual cosa la caiguda de l'emancipació encara és més destacada.

Gràfic 13. Taxa d'emancipació. Joves de 16 a 29 anys. Catalunya, 2000-2012. Percentatge

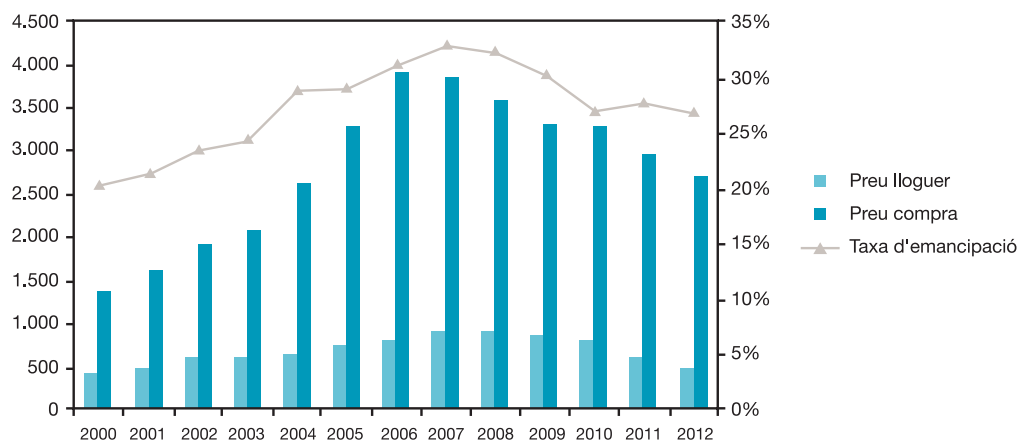
Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya.

Tal com ha passat històricament, a Catalunya, l'emancipació de les noies (67,8%) és superior a la dels nois (78,7%). Això és degut, principalment, al fet que les noies tendeixen a tenir parelles de més edat, i l'emancipació en parella segueix essent dominant a Catalunya. Tot i això, les noies també tendeixen a viure en altres situacions (com en pis compartit) amb més freqüència que els nois.

La proporció dels ingressos que les persones joves han de dedicar al pagament del seu habitatge ha baixat del 30,5% (2007) al 24,1% (2012). Aquesta circumstància és atribuïda a l'efecte combinat de la caiguda del preu de l'habitatge i del fet que, en el context actual de dificultats d'emancipació, tant els joves que decideixen emancipar-se com els que no han de retornar a la llar d'origen tendeixen a mantenir una posició al mercat de treball millor que la d'altres joves.

Aquesta evolució paral·lela del preu de l'habitatge i de l'emancipació s'aprecia en el gràfic següent. L'eix vertical esquerre (euros) indica el preu de l'habitatge de lloguer i de compra. S'aprecia l'escalada d'ambdós preus fins a l'inici de la crisi, en què a Catalunya el preu mitjà de l'habitatge de compra va arribar a 3.895,7 €/m² (2007) i de l'habitatge de lloguer, a 908,5 € (2008). Actualment, aquestes xifres se situen en 2.708,2 €/m² (-30,5% en sis anys) i en 566,5 € (-36,6% en quatre anys), respectivament. En una contradicció aparent, com més s'encaria el preu de l'habitatge més creixia la taxa d'emancipació (eix vertical dret, en tant per cent), i en el moment en què el preu de l'habitatge va començar a baixar, també ho va fer la taxa d'emancipació. Aquesta circumstància és, lògicament, perquè el preu de l'habitatge reflecteix l'evolució del sector immobiliari i de la construcció, principal focus de la crisi, i pot prendre's com un indicador de l'evolució de l'atur juvenil i de la disponibilitat d'ingressos entre el conjunt de les persones joves.

Gràfic 14. Preu del lloguer, preu de la compra i taxa d'emancipació. Catalunya, 2000-2012. Percentatge

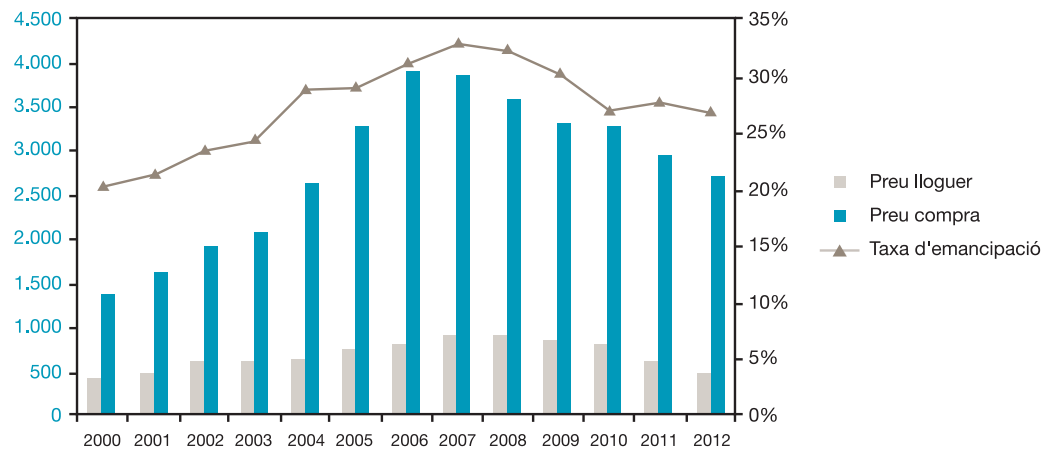
Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya

L'evolució del sector no facilitarà l'emancipació de les persones joves

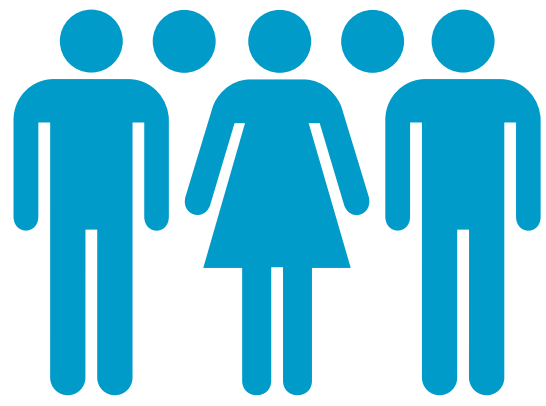
Al gràfic anterior s'ha vist com la situació laboral dels joves és important per explicar la seva emancipació. Tot i això, cal tenir en compte que el preu de l'habitatge és un factor determinant, ja que fins i tot en el moment més àlgid de l'ocupació i l'emancipació juvenils (2007) la taxa d'emancipació era molt baixa des d'una perspectiva europea. Així doncs, més enllà de l'evolució del mercat de treball, és important analitzar l'evolució de la disponibilitat d'habitatges que facilitin l'emancipació de les persones joves. Entre d'altres, hi ha dos tipus d'habitatge que ho fan: els habitatges de protecció oficial i els habitatges de menys de 101 m², que són els que tendeixen a demandar les persones joves. Aquests dos tipus d'habitatge es caracteritzen pel seu cost substancialment inferior al de l'habitatge de lliure mercat i al de l'habitatge més gran, respectivament.

En aquest sentit, és interessant observar fins a quin punt s'estan construint aquests dos tipus d'habitatges. El gràfic mostra quina és la proporció d'habitatges protegits iniciats per cada 1.000 habitants (eix vertical dret) i d'habitatges menors de 101 m² iniciats respecte del total d'habitatges iniciats (eix vertical esquerre). S'observa clarament que durant els anys de creixement econòmic la construcció d'habitatges de protecció oficial (en el context d'unes polítiques públiques expansives) també va créixer, i també ho va fer la construcció de l'habitatge menys gran. L'arribada de la crisi ha fet baixar la proporció d'HPO iniciat (de l'1,4‰ el 2008 al 0,2‰ el 2012), però també la d'habitatge de menys de 101 m² (del 53,9% el 2007 al 23,6% el 2012). Si la primera davallada s'explica pel marc de restriccions pressupostàries, la segona no és tan evident. És possible, però, que en el context actual d'aturada del sector immobiliari, en les poques construccions que s'inicien, hi tinguin un pes força més gran que en el passat les autopromocions (habitatges familiars, en la gran majoria dels casos superiors a 100 m²). Certament, el gran estoc d'habitatges desocupats que hi ha actualment permetrà que quan arribi la recuperació econòmica la disponibilitat d'habitatges no sigui un gran problema; però a mitjà i llarg termini l'evolució d'aquests dos indicadors no facilitarà l'emancipació dels joves.

Gràfic 15. Proporció d'habitatges de protecció oficial iniciats i d'habitatges de menys de 101 m2 iniciats respecte el total d'habitatges iniciats. Catalunya, 2000-2012. Percentatge i tants per mil

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya

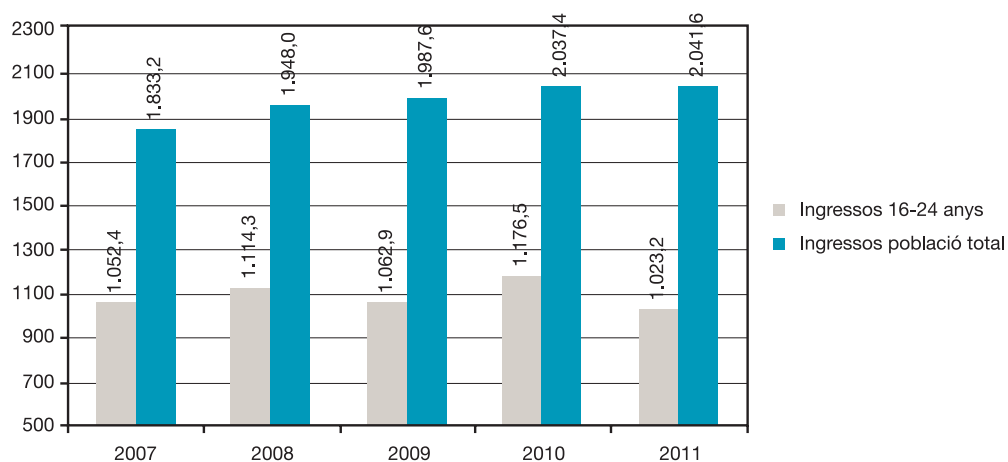

Els ingressos s'estanquen

Els ingressos són un dels elements que configuren les condicions de vida de la població d'una manera més central. Entre la joventut, accedir a tenir ingressos propis derivats del treball és un pas cabdal en la transició a la vida adulta. En aquest sentit, l'increment de l'atur (combinat amb la baixa taxa de cobertura de la prestació per desocupació) ha fet créixer la proporció de joves sense ingressos. Però l'impacte de la crisi sobre els ingressos no es limita als joves que han deixat de percebre'n, sinó també als joves ocupats. Així, de 2007 a 2011, i malgrat la destrucció important d'ocupacions temporals i poc qualificades, els ingressos mitjans dels joves ocupats han passat de 1.052,4 € bruts/mes a 1.023,2. Per contra, els ingressos entre la població més gran de 24 anys han crescut (de 1.833,2 € bruts/mes a 2.041,6).

Gràfic 16. Ingressos del treball segons grup d'edat. Població ocupada. Catalunya, 2004-2011 € bruts mensuals

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya

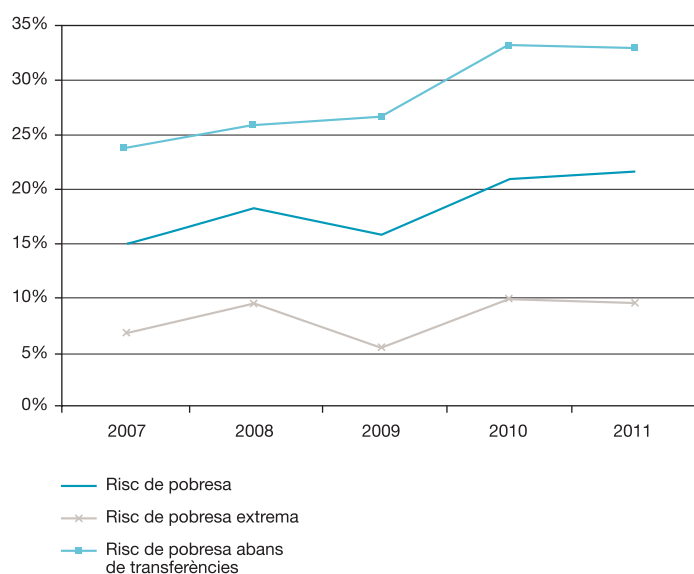
La pobresa juvenil es dispara i supera la de la població adulta

La disminució de la proporció de joves amb ingressos i la disminució de la quantitat percebuda condicionen l'evolució del risc de pobresa. A més, però, la crisi afecta també les famílies, de manera que tant la parella de les persones joves (en cas que en tinguin) com la seva família d'origen (en cas que encara hi visquin) tendeixen a tenir uns ingressos mitjans inferiors a l'època expansiva.

La taxa del risc de pobresa és un indicador clàssic que indica la proporció de persones que viuen per sota del llindar de la pobresa¹. El gràfic mostra que aquesta taxa es va reduir força entre la població jove durant l'època expansiva (del 18,2% al 14,9% de l'any 2000 al 2007), i que des de l'inici de la crisi ha crescut encara més (fins al 21,6% el 2012). A més, l'elevat atur juvenil i la disminució dels ingressos dels joves ocupats han provocat que el risc de pobresa juvenil hagi superat, a partir del 2008, el de la població més gran de 29 anys. El 2012 s'ha situat en el 21,6% i el 16,9%, respectivament.

¹Fixat en el 60% de la mediana de la renda per càpita equivalent.

Gràfic 17. Risc de pobresa, risc de pobresa extrema i risc de pobresa abans de les transferències. Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2007-2011. Percentatge

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya

El risc de pobresa extrema² entre la joventut té una evolució pràcticament idèntica al risc de pobresa, i ha passat, del 2007 al 2011, del 7,1% al 9,6% (7,2% entre la població més gran de 29 anys).

Veiem, doncs, que la crisi ha afectat de manera especial la població jove i la pobresa ha augmentat per als més joves. Fins a quin punt les polítiques socials estan relacionades amb aquest paràmetre de la pobresa? Les transferències monetàries de l'Administració tenen un paper cabdal en la reducció de la pobresa. De fet, la taxa de pobresa es calcula un cop l'individu ha rebut les transferències de l'Administració. La taxa de pobresa abans de les transferències ha passat, de 2007 a 2011 i entre la població jove, del 23,7% al 32,8%. És a dir, les transferències de l'Administració fan baixar el risc de pobresa juvenil un 9,1% (una disminució del 34,1%). Entre la població més gran de 29 anys, el risc de pobresa abans de les transferències se situa en el 47,1%, i en el 16,9% després (disminució de 30,2 punts percentuals, un 64,1%). Certament, dins d'aquest col·lectiu hi trobem els pensionistes, però resulta clar que la distribució dels recursos públics depèn, en gran part, de l'edat de l'individu (i la seva trajectòria). L'any 2000, les transferències de l'Administració reduïen el risc de pobresa juvenil un 31,6%, una mica menys que ara, mentre que reduïen el risc de pobresa de la població més gran de 29 anys un 55,5%, també menys que ara.

² Llindar de la pobresa fixat en el 40% de mediana de la renda per capita equivalent.

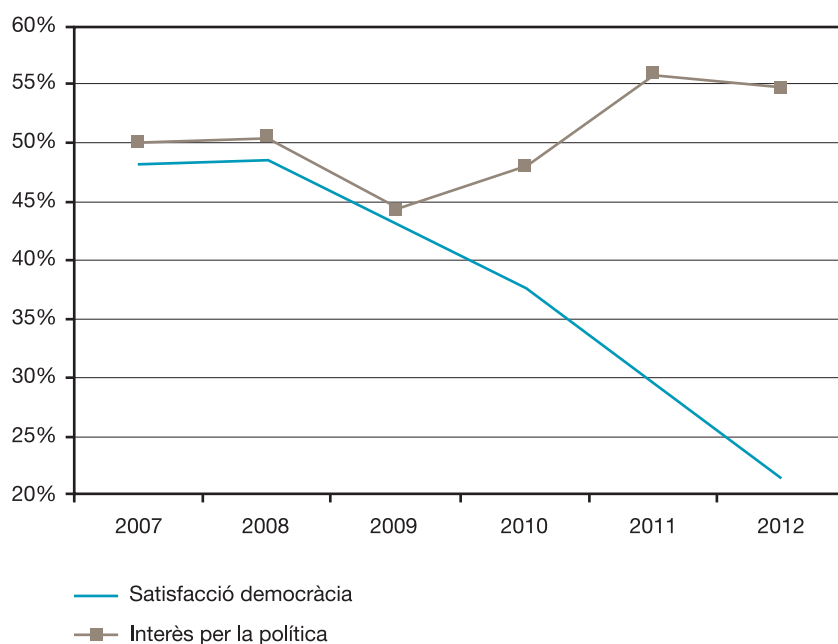
Participació

Baixa la satisfacció amb el funcionament de la democràcia i creix l'interès per la política

Com s'ha vist, la crisi econòmica té conseqüències no sols en l'àmbit laboral, sinó en diversos aspectes de la vida de les persones joves (les estratègies educatives, les possibilitats d'emancipació, les condicions de vida, etc.). En aquest apartat observarem en quina mesura han afectat dos indicadors bàsics sobre les actituds i els interessos dels joves amb relació a l'esfera política. En primer lloc, des de l'inici de la crisi, la proporció de joves que declaren estar satisfets amb el funcionament de la democràcia ha disminuït del 47,9% (2007) al 21,4% (2012), una disminució del 45,7%. És evident que les persones joves, principals afectades per la crisi econòmica i les restriccions pressupostàries que hi estan associades, no estan satisfetes amb la gestió que s'ha fet de la crisi i que això ha disparat la insatisfacció amb el funcionament de la democràcia.

En segon lloc, destaca el fet que l'increment de la insatisfacció amb la democràcia no ha provocat més desinterès per la política: al contrari, els joves que declaren que hi estan interessats han passat, en el mateix període, del 49,9% al 54,6%.

Gràfic 18. Satisfacció amb el funcionament de la democràcia i interès per la política. Joves de 18 a 29 anys. Catalunya, 2007-2012. Percentatge

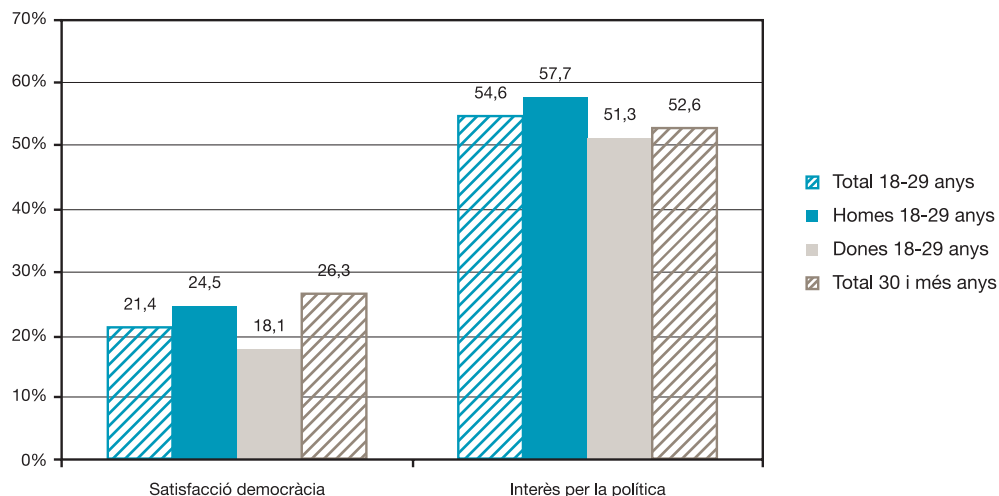
Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya

Les diferències per sexe i edat en aquests dos indicadors són interessants. D'una banda, les persones joves estan menys satisfetes amb el funcionament de la democràcia que les persones més grans de 29 anys (21,4% i 26,3% de satisfacció, respectivament), i estan més interessades per la política (54,6% i 52,6%, respectivament). Així doncs, les dades desmenteixen el tòpic del desinterès juvenil per la política i reflecteixen, amb relació a la satisfacció amb el funcionament de la democràcia, que la crisi ha impactat més sobre la joventut del que hem constatat en altres apartats.

D'altra banda, també hi ha diferències entre les persones en funció del seu sexe: malgrat la taxa d'atur més baixa i el nivell d'estudis més alt, les noies estan menys satisfetes amb el funcionament

de la democràcia que els nois. La crisi econòmica i les restriccions pressupostàries han augmentat el protagonisme de les famílies a l'hora de proveir suport i recursos als individus que n'han resultat afectats, i bona part d'aquest suport el proporcionen dones. Per contra, l'interès per la política és més gran entre els nois que entre les noies. És possible que una part de l'increment de l'interès per la política no estigui directament relacionat amb la crisi, sinó que es vinculi al procés sobiranista, com veurem a continuació.

Gràfic 19. Satisfacció amb el funcionament de la democràcia i interès per la política segons els grups d'edat, per sexe. Joves de 18 a 29 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya

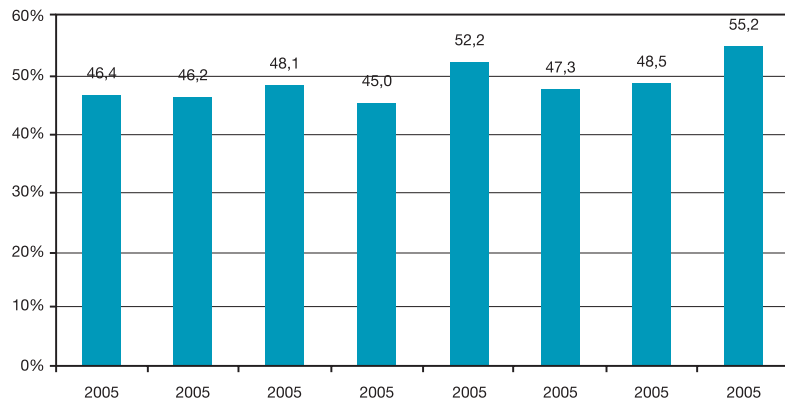
Finalment, és interessant destacar com la proporció de joves que tenen uns valors postmaterialistes ha crescut amb força en els darrers anys. Els valors postmaterialistes són aquells que prioritzen la qualitat de vida enfront del benestar material i la seguretat personal³. En principi, les persones que han crescut en un context de benestar (com les generacions joves actuals) tendrien a ser més postmaterialistes que les que han crescut en un context incert. Certament, les persones joves de Catalunya són més postmaterialistes que les generacions anteriors. Destaca que del 2009 al 2012 els joves de 18 a 29 anys que es poden classificar dins d'aquest grup han passat del 54,0% al 67,8%. Aquest increment s'ha produït en plena crisi econòmica, la qual, en principi, hauria d'estimular l'assumpció de valors materialistes. Tot i això, l'important augment de la insatisfacció amb la democràcia i l'increment de l'interès per la política, ambdós, en part, vinculats a la crisi econòmica, poden explicar un aspecte d'aquest increment. D'altra banda, el punt següent també pot estar-hi vinculat.

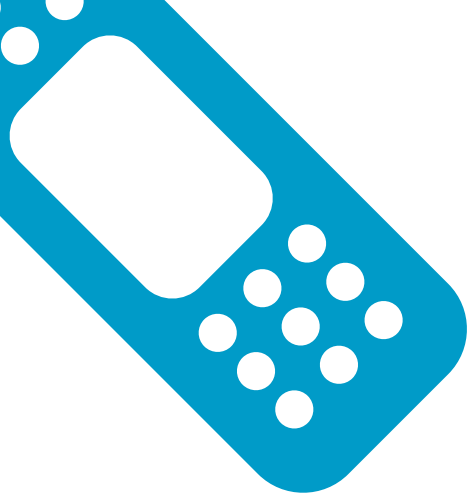
Creix la identitat nacional catalana

El procés sobiranista iniciat a partir de la manifestació per l'Estatut feta el 2010 pot haver influït en l'increment de l'interès per la política tot just comentat. En aquest sentit, és interessant observar les dades d'un altre indicador clàssic, el d'identitat nacional. El gràfic mostra la proporció de joves que declaren sentir-se només catalans o més catalans que espanyols. Certament, el creixement experimentat en els darrers anys no és lineal (per exemple, la proporció era força més alta el 2009, abans de la manifestació, que el 2010). Tot i això, la tendència és a l'alça, i el 2012 s'ha arribat al punt més alt (55,2%).

³ Concretament, es classifiquen com a persones postmaterialistes aquelles que escullen, com a primera opció, protegir la llibertat d'expressió o augmentar la participació dels ciutadans en les decisions importants del Govern com a objectius d'aquest país per als propers deu anys, enfront dels qui escullen mantenir l'ordre de la nació o combatre l'augment dels preus.

Gràfic 20. Identitat nacional catalana. Joves de 18 a 29 anys. Catalunya, 2005-2012. Percentatge
Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya

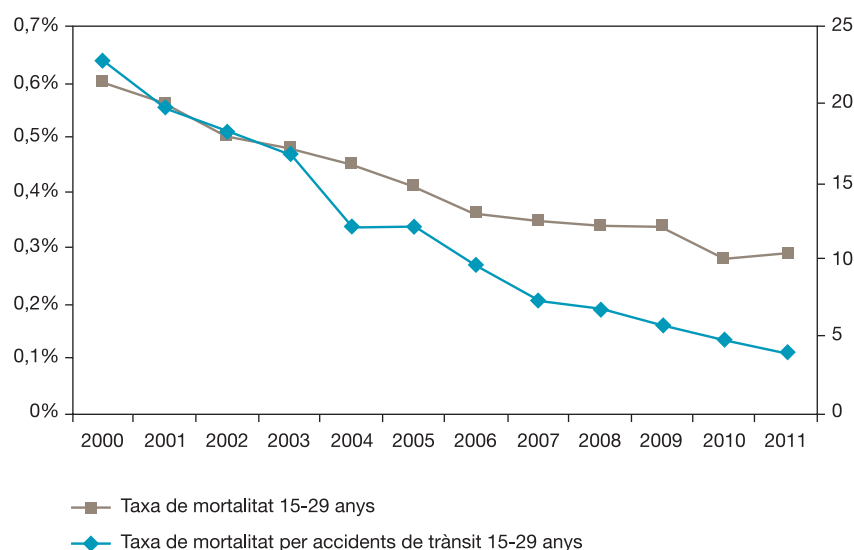

Es consolida un descens important de la mortalitat viària

Des de l'any 2000 s'ha produït un descens important de la mortalitat juvenil (eix vertical dret del gràfic), principalment a causa del descens de la mortalitat per accidents de trànsit (eix vertical esquerre). Les campanyes i accions de conscienciació, l'increment de la vigilància i les sancions i la menor tendència de les persones joves a tenir i usar un vehicle privat són els principals factors que expliquen aquesta evolució positiva.

Gràfic 21. Taxa de mortalitat i taxa de mortalitat per accidents de trànsit. Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2000-2011. Morts per 1.000 joves i per 100.000 joves

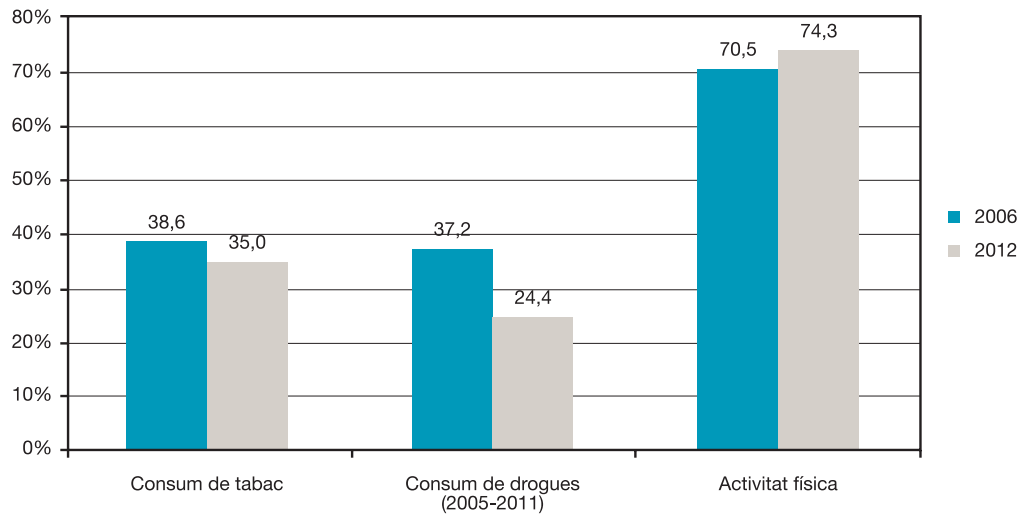

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya

També és força positiva l'evolució de tres hàbits clau per a la salut de les persones joves (gràfic 22). D'una banda, dos hàbits nocius com són el consum de tabac i el consum de drogues. Pel que fa al primer, el 2006, el 38,6% dels joves fumaven diàriament o de manera ocasional; el 2012 la proporció era del 35,0%. El descens més important (gràfic 23) s'ha produït entre les noies (del 37,6% al 31,3%), mentre que la proporció de nois pràcticament no ha canviat (del 39,4% al 38,4%). Pel que fa al segon, el 2005, el 36,4% de les persones joves deien haver consumit algun tipus de droga il·legal en els darrers dotze mesos; el 2011 la proporció havia baixat fins al 24,4%. En aquest cas, el descens més important l'han protagonitzat els nois (del 45,7% al 29,8%), més que no pas les noies (del 28,2% al 18,7%). S'observa, doncs, que els nois consumeixen més productes de risc que les noies, tant pel que fa al tabac com pel que fa a les altres drogues il·legals.

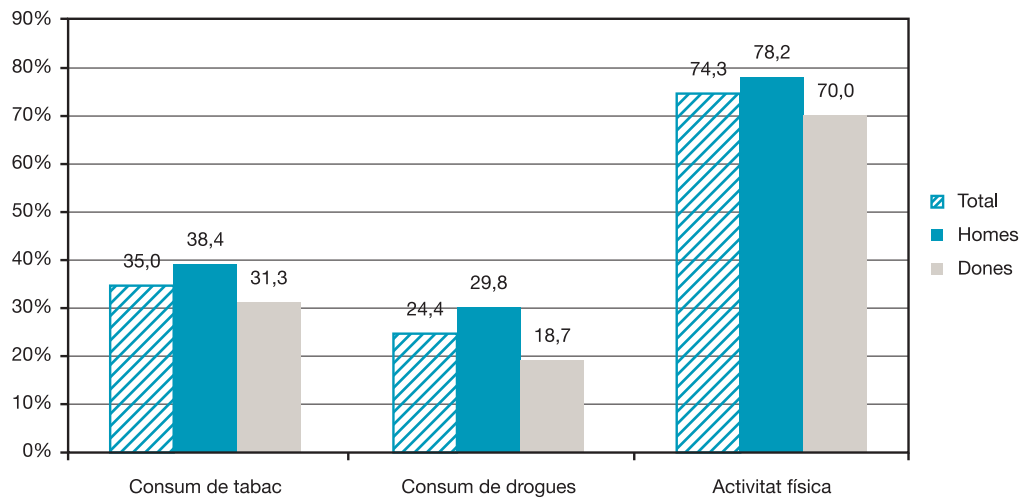
D'altra banda, del 2006 al 2012 també s'ha produït un augment de la població jove que fa activitat física (moderada o intensa). En aquest cas, però, les noies fan menys activitat física que els nois (70,0% i 78,2%, respectivament). No obstant això, l'evolució de 2006 a 2012 ha estat similar en ambdós grups.

Gràfic 22. Consum de tabac, consum de drogues i activitat física. Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2006 i 2012. Percentatge

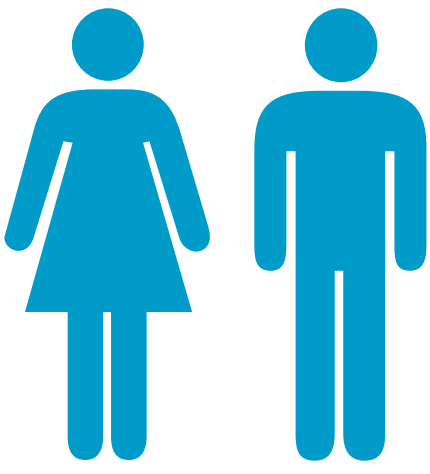

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya

Gràfic 23. Consum de tabac, consum de drogues i manteniment d'activitat física segons sexe. Joves de 15 a 29 anys. Catalunya, 2012. Percentatge

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya

El Sistema d'Indicadors sobre la Joventut de Catalunya

L'informe de l'Estat de la joventut 2012 s'ha elaborat a partir de les dades que ofereix el Sistema d'indicadors de la joventut a Catalunya (SIjove). El SIjove és una estadística oficial de la Generalitat de Catalunya elaborada per l'Observatori Català de la Joventut. Està format per 105 indicadors i el seu objectiu és proporcionar informació fiable, rellevant i periòdica sobre la realitat juvenil a Catalunya, per tal de detectar les tendències principals que s'hi produeixen i contribuir a identificar les necessitats d'intervenció. Els indicadors s'organitzen en vuit àmbits temàtics: població, educació, treball, habitatge, cultura, salut, participació i cohesió social, de manera que s'obté una fotografia força completa de la situació de la joventut.

El SIjove està pensat per ser una eina de monitoratge de la joventut, que pot resultar útil tant per als professionals de les polítiques de joventut com per als analistes o per a les mateixes entitats juvenils. Tenint en compte que la selecció d'uns o altres indicadors és sempre una decisió que implica una certa discrecionalitat, l'elaboració del SIjove es va fer a partir de la intervenció d'experts, institucions i entitats de cadascun dels àmbits que el conformen. D'aquesta manera es va voler garantir que la selecció dels indicadors estigués fonamentada en criteris basats tant en el coneixement teòric com en l'experiència derivada de la pràctica.

Les dades es recullen des de l'any 2000 i s'actualitzen anualment, sempre que l'indicador ho permeti. Per enriquir la fotografia, cada indicador, quan les dades ho permeten, es desagrega per sexe, grups d'edat i àmbits territorials. A més, quan és possible, s'ofereixen els valors dels mateixos indicadors per a la població adulta i l'Estat espanyol, de manera que s'obté informació sobre la posició relativa dels joves catalans respecte a cada indicador.

El SIjove és accessible a www.gencat.cat/joventut/sijove.

